

STOR FODNOTE I SMÅ SKO

Af Morten Thing

Foranlediget af en kronik af Claus Bryld i *Politiken* den 9.6.99 om venstrefløjens forhold til sin historie offentliggjorde *Arbejderhistorie* i nr. 3/99 to artikler af Bent Gravesen og mig, som tog Claus Brylds udfordring op. I *Arbejderhistorie* 4/99 optrykte Claus Bryld en lidt forlænget udgave af sin kronik og forsynede den med en længere fodnote, hvori han en passant forholder sig til indlæggene i nr. 3/99.

Claus Bryld har i den senere del af sit forfatterskab dokumenteret sin interesse for retorik, så jeg skal ikke gå i dybden med de *retoriske implikationer* i at henvende sig til andre i en *fodnote*. Til hans hjælp kan jeg dog tilføje at foden sidder for neden, og at man for at tale til den må vende stemmen nedad.

I min artikel citerer jeg følgende stykke fra Claus Brylds kronik: "På grund af den kolde krigs polarisering og dermed også vulgarisering af debatten undlod man at gå til direkte angreb på sovjetkommunismen og maoismen og dens tilhængere [...]." Det er efter min mening helt forkert. Min påstand var, at Claus Bryld brugte sig selv (dvs. sin hukommelse) som kilde, og at den er en dårlig kilde. Jeg dokumenterede dette ved en række eksempler fra *politisk revy*, dels citater fra artikler som utvetydigt angriber sovjetkommunismen, maoismen og dens tilhængere og dels udgivelser fra *politisk revy* (et særnummer og 4 bøger).

I sin fodnote konkluderer han om dette: "Mens jeg efter hans mening ikke kan bruge mig selv som kilde, kan han altså godt bruge sig selv." Det er forunderligt at Claus Bryld ikke kan læse indenad: der er dog en klar forskel på at bruge dokumenter som kilde (hvoraf citaterne var af mig), som kan kontrolleres, og at bruge sin egen udokumenterbare hukommelse som kilde. Hele mit indlæg går netop imod den forestilling, at involverede parter i opgør der ligger 25-30 år tilbage kan rekonstruere dem ved hjælp af deres private hukommelser.

Bedre bliver det naturligvis ikke af, at Claus Bryld trækker halvt i land ved at skrive:

“Desuden er kronikken eller denne artikel ikke *Wissenschaft* [...]”. Uanset hvilken genre han har valgt sig – fodnote eller kronik – må man vel gå ud fra at han skriver troværdigt. Hvis det kun er artikler med mange fodnoter (dvs. ‘*Wissenschaft*’), der lader sig diskutere, har vi naturligvis et kommunikationsproblem.

Jeg havde argumenteret med, at *politisk revy* i mange henseender måtte kunne betragtes som et repræsentativt udtryk for omfattende strømninger på venstrefløjen, i hvert fald når det drejede sig om holdningen til Sovjet og maoismen. Herimod svarer Claus Bryld principielt fuldstændig rigtigt: venstrefløjens historie afspejles partikulært i *politisk revy*. Sådan er forholdet naturligvis altid mellem en kilde og virkeligheden. Men er det også rigtigt når Claus Bryld skriver: “Venstrefløjens historie afspejles *kun* partikulært afspejles i *politisk revy* [...]” (min kursiv)? Kan man altså slutte fra det principielle til det konkrete? Det kræver en sandsynliggørelse. Den får vi også: Claus Bryld mener, at bladet “forekom mange både at være svingende i sit stofvalg og i sin politiske linie samt for individualistisk-selv-scenesættende til at det kunne gøre krav på at være repræsentativt.” Interessant nok blander der sig her en anden stemme og overdøver Claus Brylds nutidige stemme: VS-ideologen og leninisten Claus Bryld taler pludselig indover professorens stemme med ord, som han også den gang kunne finde på at kritisere bladet med. Genopfører vi her en politisk kamp anno 1971-72, eller taler vi om muligheden for at erkende gennem troværdig brug af kilder? Jeg synes endnu en gang jeg vil anføre, at *politisk revy* i den periode vi taler om havde tre gange så mange abonnenter som VS havde

medlemmer. Det bør dog indgå i vurderingen af dets repræsentativitet.

Claus Bryld beskriver sin brug af kilder, som resulterer i dommen: venstrefløjen undlod direkte angreb på sovjetkommunismen, maoismen og dens tilhængere som en slutning *e silentio*. Ja, det beskrives som den eneste farbare vej, når man skal beskrive store og komplekse strømninger. Når det netop drejer sig om områder, som ikke belyses af kilderne, kan dette være et godt argument. Claus Bryld nævner selv venstrefløjens forhold til de russiske dissidenter. Der tror jeg, han har fuldstændig ret: når man næppe (det kræver dog alligevel en undersøgelse) kan finde særlig mange støtteerklæringer fra leninistfraktionen i VS eller fra *politisk revys* redaktion til dissidenterne er der tale om et fravær, som er udtryk for en dyb tvetydighed, som må tolkes *e silentio*. Det gælder dog især Sakharov og Solsjenitsyn. Det gælder f.eks. ikke de polske og østtyske dissidenter.

Men anderledes forholder det sig, når vi taler om forholdet præcis til Sovjet og maoismen. Her må man slutte *ex eloquentio*, ikke fra tavshed men fra veltalenhed. For kilderne er legio. Jeg anfægter ikke, at der var folk på venstrefløjen dengang, som passer på Claus Brylds dom. Jeg anfægter kun dommens almene gyldighed. Jeg anfægter det metodiske i, at Claus Bryld blot henholder sig til sin hukommelse og kræver dens kildestatus anerkendt på lige fod med de dokumenter jeg fremfører. Dvs det er præcis Claus Brylds metode jeg anfægter. Den går i for små sko.

Morten Thing, forskningsbibliotekar, dr. phil.,
Livjærggade 41, 2.tv., 3526 3189.